

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณสุขท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยจั่ว อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งในการนำเสนอการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัยนี้จะแยกกล่าวในหัวข้อต่างๆ เพื่อกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณสุขของท้องถิ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของ ก.พ.ร.
5. แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งขนาดหมู่บ้าน
6. ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยจั่ว
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในโครงการพัฒนาใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกิจการสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายใต้ความรับผิดชอบโดยองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมถือว่าเป็นหลักการ และ/หรือกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้โครงการนั้น ๆ ประสบผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมิใช่เพียงเพื่อลดกระแสการต่อต้านหรือการคัดค้านการดำเนินโครงการเท่านั้น แต่สิ่งที่เป็นผลพลอยได้ตามมาเสมอคือ การร่วมแรงร่วมใจร่วมความคิด และอาจรวมไปถึงการร่วมทุนทรัพย์สำหรับโครงการพัฒนานั้นด้วย ที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งนอกเหนือไปจากที่กล่าวแล้วคือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือมีบทบาทยังเท่ากับเป็นการให้เกียรติกันในฐานะที่เขาเป็นส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) หรือในฐานะที่เขาเป็นเจ้าของทรัพยากร และนี่เองที่ถือว่าเป็นกลยุทธ์ของผู้บริหารโครงการที่จะทำให้การพัฒนา

ประสบผลได้งายขึ้นเช่นเดียวกัน (มนัส สุวรรณ, เอกกมล สายจันทร์และไพสิฐ พาณิชย์กุล. 2546 : 39-40)

หากพิจารณาย้อนกลับไปในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2540) จะมีผลบังคับใช้ ไม่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในข้อกฎหมายเกี่ยวกับการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการสาธารณะของรัฐ แม้แต่การติดตามตรวจสอบ ในส่วนของประชาชนเองก็ทำนองเดียวกัน ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ของตนดีพอในการบริหารและดำเนินกิจการดังกล่าว ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความคิดว่าการบริหารจัดการสาธารณูปโภคสาธารณูปการใด ๆ เป็นหน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐ โดยตรงประชาชนไม่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบใด ๆ นอกเหนือจากการเสียภาษี ด้วยเหตุดังกล่าวการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการหรือโครงการพัฒนาใด ๆ ของรัฐจึงถูกกำหนดเป็นแนวคิดหรือกรณีของประเทศไทย บริบทของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจการสาธารณะที่ผ่านมา พบว่ามีค่อนข้างน้อยมาก เหตุผลสำคัญคือ ความคิดและความรู้สึกรับผิดชอบของประชาชนเองที่ว่ามีขอบเขตหน้าที่ที่บัญญัติไว้เป็นข้อกฎหมายที่เขาต้องกระทำ ดังนั้นการมีส่วนร่วมที่มีอยู่บ้างจึงเป็นการมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ ซึ่งอาจเกิดจากความรู้สึกที่รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม และ/หรือสิ่งแวดล้อม หรืออาจเกิดเพราะกิจการดังกล่าวมีผลได้-ผลเสียกับเขา โดยตรงเหตุผลที่อาจเป็นไปได้อีกประการหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ถูกบังคับหรือขอร้อง ซึ่งพบเห็นเสมอ ๆ ในสังคมไทยที่ยังคงมีความเป็นสังคมอุปถัมภ์กันอยู่อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและหลักการในการมีส่วนร่วมของประชาชน มีนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมากที่ได้แสดงและเสนอเอาไว้ที่จะได้กล่าวต่อไปนี้เป็นผลจากการทบทวนหลักการและแนวคิดดังกล่าวส่วนหนึ่งที่เห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ หรือเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเสนอรูปแบบขององค์กรภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการบริหาร และดำเนินกิจการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เจริญฤทธิ์ (2534 : 2) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ไว้ว่า หมายถึงกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชนชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลาย ๆ เรื่องแล้วแต่กรณี

ทงศัคดี คุ่มใจน้ำ (2540 : 93) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาตนเอง ร่วมให้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่ตนมีตนต้องการ ปัญหาที่กำลังเผชิญ ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหา และลงมือปฏิบัติโดยได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

1.3 การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปของบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

ชินรัตน์ สมสืบ (2539 : 21) ได้อธิบายการมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือ ร่วมใจ โดยกระทำการดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะเวลาและเหมาะสมกับงานที่ทำดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้

อรรถพร พงษ์วาท (2530 : 98) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเริ่มตั้งแต่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน จนถึงลงมือปฏิบัติตามแผนและการประเมินซึ่งจะต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อระบุปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาตลอดจนวิธีปฏิบัติที่เห็นว่าเป็นไปได้

สรุปการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้มีส่วนได้เสียในชุมชน หรือประชาชนที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการของรัฐ การเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชน โดยตรง พัฒนาโดยได้ร่วมแสดงความคิดเห็น การเขียน การพูด ร่วมสละทรัพย์ เงิน วัสดุ เพื่อเป้าหมายของกิจกรรมพัฒนา คือ การพัฒนาขีดความสามารถพึ่งพา และพัฒนาตนเอง มิใช่พึ่งพาองค์กรพัฒนาภายนอก

2. ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

2.1 การให้ประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมนั้นต้องเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน ดังนี้ (Cohen and Unhoffs. 1977 : 111-112)

2.1.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งรวมถึงการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจและการตัดสินใจปฏิบัติการ

2.1.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร การบริหารและประสานความช่วยเหลือ

2.1.3 การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุประสงค์ ประโยชน์ทางด้านสังคม หรือประโยชน์ส่วนบุคคล

2.1.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการ

2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการใด ๆ ก็ตาม โดยหลักการแล้วควรเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น โครงการ กล่าวคือประชาชนควรมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ (ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. 2547 : 17)

2.2.1 การร่วมคิด และแสวงหาปัญหา

2.2.2 ร่วมวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ รวมตลอดจนจัดเรียงลำดับความสำคัญ

2.2.3 ร่วมในขั้นตอนปฏิบัติหรือดำเนินงาน

2.2.4 ร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล โครงการ

3. ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วม

แม้หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมีเป้าหมายในการให้ประชาชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุดก็ตาม แต่กรณีของประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาถือว่าประชาชนยังมีบทบาทน้อยมาก การดำเนินการต่าง ๆ มักกระทำโดยองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐแต่เพียงลำพัง ข้อสังเกตที่ประจักษ์ชัดคือ เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2540) ซึ่งให้สิทธิแก่ประชาชนมากขึ้นในหลาย ๆ ด้าน เปิดโอกาสให้ประชาชนเรียนรู้และให้สิทธิของตนเองตามกฎหมายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรวมพลังของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนิน กิจการสาธารณะขององค์กรของรัฐมากขึ้น

หากวิเคราะห์ถึงสภาพการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการสาธารณะของประเทศไทย ซึ่งจัดว่ายังมีปัญหาและอุปสรรค และทำให้การดำเนินโครงการหลายประเภทเป็นไปอย่างไม่โปร่งใส อาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2527 : 11-12)

3.1 ประชาชนเองยังขาดความตระหนัก ซึ่งหมายถึง ความรู้ ความเข้าใจที่แท้จริงในสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนเอง และจิตสำนึก ซึ่งหมายถึงความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมและสิ่งแวดล้อม

3.2 ระบบราชการแบบเดิมที่ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม

3.2.1 ระบบอุปถัมภ์ เป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนา ความเกรงใจและความยากจนที่ทำให้ชาวชนบทต้องดิ้นรนหาที่พึ่ง ความไม่มั่นใจใน

3.2.2 ระบบราชการที่ยังไม่มีการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ทำให้ประชาชนไม่ต้องการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการใด ๆ เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ

3.2.3 ความคิดของเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการที่รับผิดชอบที่ว่าตนเองเป็นผู้มีหน้าที่แต่เพียงลำพังในการบริหารกิจการสาธารณะ ประชาชนเป็นเพียงผู้ที่คอยรับผลประโยชน์ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอาจทำให้การทำงานล่าช้า รุงรัง และไม่ทันการ

4. รูปแบบในการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543 : 101-102) ได้สรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการกิจการสาธารณะของภาครัฐ ออกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

4.1 การรับรู้ข่าวสาร (Public information) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ ประชาชนในพื้นที่โครงการและผู้จะได้รับผลกระทบ จะต้องได้รับแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การรับรู้ข่าวสารดังกล่าวต้องได้รับก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการ

4.2 การปรึกษาหารือ (Public consultation) เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในลักษณะของการปรึกษาหารือระหว่างผู้ดำเนินโครงการกับประชาชนที่มีส่วนได้ - เสีย โดยตรง ทั้งนี้เพื่อเป็นการรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังเป็น

การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการให้ประชาชนได้ทราบ และรับข้อเสนอแนะ เพื่อประกอบการตัดสินใจ

4.3 การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public meeting) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วม ที่ผู้ดำเนินโครงการกับประชาชน ผู้มีส่วนได้ – เสีย จะได้ทำความเข้าใจร่วมกันด้วยเหตุผล ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบนี้สามารถทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ

4.3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community meeting) ซึ่งจัดประชุมในชุมชนที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยผู้ดำเนินการจะส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุม

4.3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการ (Public hearing) การประชุมลักษณะนี้จำเป็นสำหรับโครงการขนาดใหญ่ที่มีเรื่องของเทคนิค และวิชาการที่เกี่ยวข้อง การประชุมลักษณะนี้ต้องเปิดกว้างสำหรับสาธารณะ

4.4 การร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทางปฏิบัติจริง การดำเนินโครงการซึ่งมักดำเนินการในรูปของคณะกรรมการจะต้องมีตัวแทนของประชาชนร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย

4.5 การใช้กลไกทางกฎหมาย รูปแบบนี้ แม้จะไม่ใช่วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องสิทธิหรือการใช้สิทธิของประชาชน เมื่อเห็นว่าเกิดความไม่โปร่งใสหรือความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดของ โคเฮนและอันฮอฟ (Cohen and Unhoff, 1977: 111-112) เป็นเกณฑ์ในการศึกษา เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกชั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของท้องถิ่น

ถ้ามองพัฒนาการของชุมชนมนุษย์ย้อนกลับไปในอดีตก่อนที่จะผันแปรมาสู่รูปแบบรัฐสมัยใหม่ที่รู้จักกันในรูปแบบรัฐชาติ (Nation state) อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ (ซึ่งเน้น 4 องค์ประกอบหลัก คือ การมีขอบเขตดินแดนที่แน่นอน มีประชากรที่มีสัญชาติเป็น สิ่งแสดงความเป็นพลเมืองของรัฐ มีรัฐบาลที่เมืองหลวงมีแต่เพียงรัฐบาลเดียวรับผิดชอบ และ

มีอำนาจธิปไตยเหนือดินแดนและประชากรของตนและเป็นอิสระจากรัฐอื่น ๆ นั้น) กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนมักจะดำเนินการโดยสมาชิกในชุมชนเองที่ร่วมกันสร้างสรรค์รูปแบบและวิธีการดำเนินการที่เป็นไปตามบริบทและเงื่อนไขทางนิเวศวิทยา พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ระบบความเชื่อหรือวัฒนธรรมและปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายด้านของแต่ละพื้นที่ แต่ละชุมชนแตกต่างกันไป และเราจะเห็นถึงความหลากหลายในกิจกรรมที่เป็นเรื่องของสาธารณะหรือส่วนรวมในเรื่องเดียวกันแต่มีความแตกต่างกันในระหว่างชุมชนต่าง ๆ เช่น การจัดการเรื่องน้ำซึ่งเป็นทรัพยากรหรือปัจจัยที่สำคัญยิ่งในสังคมเกษตรกรรมสมัยก่อนจะมีความแตกต่างในรูปแบบการจัดการระหว่างภาคเหนือกับภาคอีสานหรือในเรื่องสถานสถาปนากิจศพหรือสถานที่เผาศพ ในขณะที่ภาคอีสานจะจัดการภายในวัด แต่ภาคเหนือจะมีพื้นที่แยกไปต่างหากจากวัด เป็นต้น (โกวิท สุรัสวดี. 2548 : 62-63)

อย่างไรก็ดี จุดประสงค์หลักของการกล่าวถึงเรื่องข้างต้นก็เพื่อชี้ให้เห็นว่าแต่เดิมมานั้นสิ่งที่ปัจจุบันเรียกว่า บริการสาธารณะไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพ การศึกษา การคมนาคมขนส่ง การสันตนาการ และอื่น ๆ ทั้งหมด ชุมชนดั้งเดิมเป็นผู้ดำเนินการมาก่อนทั้งสิ้น หรือถ้าจะพูดในภาษาวิชาการสมัยที่กำลังเป็นที่นิยมนักอาจพูดได้ว่า สังคมก่อนการปรากฏของรัฐชาตินั้นมีความเป็น “ประชาสังคม” (Civil society) สูงยิ่งแต่อาจมีความด้อยในเรื่องเทคโนโลยี อย่างไรก็ดี เมื่อรัฐชาติเริ่มก่อตัวขึ้นในส่วนต่าง ๆ ของโลก เริ่มจากยุโรปในประมาณศตวรรษที่ 15-16 เรื่อยมาจนถึงรัฐอิสระใหม่ในกลุ่มประเทศอาณานิคมหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น บรรดารัฐชาติต่าง ๆ เหล่านี้ต้องการแสดงถึงอำนาจในการควบคุมเหนือดินแดนและประชากรของตนจึงค่อยๆ สยายปีกสร้างแขนขาต่างๆ หรือที่ต่อมาเรียกว่าระบบราชการ (Bureaucracy) เป็นกลไกที่แทรกซ้อน (Penetration) เข้าไปดำเนินการและรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับแนวคิดในเรื่องความเป็นเอกภาพ (Unity) ก็ดี ความมีมาตรฐาน (Standardization) ก็ดี

แม้กระนั้นก็การที่รัฐชาติมีขนาดค่อนข้างใหญ่ รัฐบาลกลางที่เมืองหลวงซึ่งถึงแม้จะมีระบบราชการที่เป็นตัวแทนส่วนกลางเป็นกำลังสำคัญ แต่ก็ไม่สามารถดูแลและรับผิดชอบได้ทั่วถึง เพราะสิ่งที่จำเป็นต้องตอบสนองต่อคนในชุมชนท้องถิ่นของรัฐสมัยใหม่ก็มีมากขึ้นกว่าเดิมด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ในแง่ทางการเมืองโดยเฉพาะในแง่จิตวิทยาการเมือง รัฐบาลที่เมืองหลวงก็เกรงปฏิกิริยาจากชุมชนอิสระดั้งเดิมทั้งหลายที่รู้สึกว่าคุณเสียอำนาจ จึงต้องหารูปแบบที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นรู้สึกว่าคุณยังมีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ

ด้วยตนเองในระดับหนึ่ง และจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นพอใจในความสัมพันธ์แบบใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดแนวคิดที่ว่านอกจากมีรัฐบาลกลางที่เมืองหลวงแล้วยังมีหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีอิสระ (Autonomy) ในการบริหารและจัดบริการสาธารณะแก่ชุมชนของตนเองขึ้น ในรัฐชาติสมัยใหม่

อย่างไรก็ดี อะไรคือกิจกรรมหรือบริการสาธารณะที่ชุมชนท้องถิ่น (Local community) โดยเฉพาะหน่วยการปกครองท้องถิ่น (Local government) หรือในความหมายที่ค่อนข้างแคบคือการบริหารท้องถิ่น (Local administration) โดยองค์กรของรัฐจะกระทำได้ และพึงกระทำนั้นก็ขึ้นอยู่กับทั้งพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และรูปแบบของรัฐบาล แต่ละรัฐหรือแต่ละประเทศตัวอย่างที่เห็นชัดเจนที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นกรณีสุดขั้วของความเป็นอิสระของท้องถิ่นหรืออาจเป็นกรณียกเว้นคือ กรณีของประเทศสหรัฐอเมริกาที่จุดกำเนิดหรือการก่อเกิดมาจาก 13 มลรัฐที่ประกาศเอกราชเป็นอิสระจากสหราชอาณาจักรหรืออังกฤษ แล้วเข้ามาทำความตกลงร่วมกันเป็นรูปแบบสหพันธรัฐ (Federation states) เพราะฉะนั้น อำนาจของรัฐบาลสหพันธรัฐหรือรัฐบาลกลางที่เมืองหลวงวอชิงตันจึงถูกกำหนดโดยหน่วยการปกครองส่วนย่อยที่ต่อมารู้จักกันในนามมลรัฐ โดยกำหนดว่ารัฐบาลกลางมีอำนาจรับผิดชอบเฉพาะการป้องกันประเทศ การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างการจัดระบบเงินตรา และระบบภาษีหลัก ส่วนนอกนั้นแล้วหน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับต่าง ๆ มีอิสระทำได้ทั้งสิ้น เราจึงได้เห็นและเห็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นดำเนินการบริการสาธารณะต่าง ๆ มากมาย รวมทั้งการที่สหรัฐเน้นบทบาทปัจเจกบุคคลจึงทำให้เห็นบทบาทเอกชนค่อนข้างสูงมากในหลาย ๆ กิจกรรม

ในขณะที่รัฐชาติอื่น ๆ โดยทั่วไปโดยเฉพาะรัฐเดี่ยว (Unitary state) รัฐบาลกลางที่เมืองหลวงจะเป็นผู้กำหนดขอบเขตอำนาจและหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นว่าจะให้ มีมากน้อยเพียงใด เช่น กิจการตำรวจในการดูแลรักษาความสงบท้องถิ่น และกระบวนการยุติธรรมในอังกฤษ

1. หลักสากลในการจัดบริการสาธารณะ

1.1 การศึกษาถึงหลักเกณฑ์การแบ่งการบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับท้องถิ่น พบว่าแนวคิดพื้นฐานทั่วไปซึ่งเป็นสากลในการแบ่งแยกการจัดกิจการสาธารณะระหว่างรัฐบาลกลางและท้องถิ่น ได้แก่ (วุฒิสาร ตันไชย. 2549 : เว็บบไซต์)

1.1.1 หลักผลประโยชน์มหาชน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะได้แก่

1) ประโยชน์มหาชนของรัฐ ได้แก่ ประโยชน์ที่เป็นส่วน ได้ส่วนเสีย โดยตรงของพลเมืองกลุ่มใหญ่ที่สุดของรัฐ เป็นความต้องการส่วนรวมของประชาชนทั่วทั้งประเทศที่มีลักษณะเหมือน ๆ กันและมีความสำคัญต่อความเป็นเอกภาพของรัฐ ดังนั้นจึงต้องอาศัยองค์กรกลางเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ หรือหากรัฐมอบให้ท้องถิ่นดำเนินการ รัฐก็จะต้องเป็นผู้ควบคุมนโยบายให้ท้องถิ่นดำเนินการตามนโยบายเพื่อผลประโยชน์ของรัฐหรือความเป็นเอกภาพของรัฐ เช่น การป้องกันประเทศ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ และความสัมพันธ์กับต่างประเทศ เป็นต้น

2) ประโยชน์มหาชนของท้องถิ่น ได้แก่ ประโยชน์ซึ่งเป็นส่วน ได้ส่วนเสีย โดยตรงของพลเมืองที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นหนึ่ง โดยเฉพาะ

1.1.2 ประสิทธิภาพในการจัดการเป็นการพิจารณาในเรื่องของคุณภาพของบริการสาธารณะที่จัดทำขึ้น กล่าวคือ การจัดทำบริการสาธารณะอย่างหนึ่งควรจะดีก่อนให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนได้มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากภารกิจในการจัดบริการสาธารณะบางอย่างจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูง เป็นกิจการขนาดใหญ่หรือเป็นกิจการที่จำเป็นต้องมีการประสานงานระหว่างองค์กรต่าง ๆ หลายหน่วยงาน แต่ภารกิจในการจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างเป็นกิจการที่ไม่สลับซับซ้อน หรือมีเทคนิคมากนัก จึงต้องมีองค์กรที่มีความเหมาะสมทั้งทางด้านการเงิน บุคลากรและความสามารถด้านอื่น ๆ ที่จะจัดทำบริการสาธารณะให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

1.1.3 หลักความรับผิดชอบในการจัดบริการ กิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของหน่วยชุมชนระดับใด ควรมอบให้หน่วยการปกครองระดับนั้นเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ สนองตอบความต้องการของประชาชนในชุมชนได้ดีที่สุด อยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของชุมชนนั้นๆ แต่หากเป็นกิจกรรมที่ต้องสนองตอบความต้องการของหน่วยชุมชนที่สูงขึ้นไปหรือเป็นกิจกรรมที่มุ่งสนองตอบปัญหาความต้องการของผู้คนทั้งประเทศหรือปัญหาของชาติโดยรวม ก็ควรมอบให้เป็นหน้าที่ของรัฐบาลระดับที่สูงขึ้นไปตามความเหมาะสม

1.1.4 หลักความสามารถของท้องถิ่น เกิดจากพื้นฐานแนวคิดว่าการดำเนินกิจกรรมสาธารณะทั้งหมดเป็นหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นในระดับล่างสุดเสมอ หน่วยการปกครองท้องถิ่นในระดับสูงขึ้น ไปจะเลือกดำเนินกิจกรรมสาธารณะใด ๆ ก็ต่อเมื่อท้องถิ่นระดับล่าง ไม่มีศักยภาพที่จะดำเนินการได้ หรือหากดำเนินการได้ก็อาจเกิดปัญหากระทบกับท้องถิ่นอื่น ๆ หรือเป็นผลเสียหายต่อประเทศชาติโดยรวม

1.1.5 หลักการกำหนดระดับของหน่วยจัดบริการที่มีความรับผิดชอบสูงสุด หน่วยจัดบริการที่มีความรับผิดชอบสูงสุดในที่นี้ หมายถึง หน่วยจัดบริการในระดับใด ๆ ก็ตามที่มีคุณสมบัติ 2 ประการ ดังต่อไปนี้ ประกอบกันมากที่สุด

1) เป็นหน่วยจัดบริการระดับล่างสุดมีความใกล้ชิดกับผู้ใช้บริการมากที่สุดที่มีความสามารถในการวางแผน จัดการผลิต และหารายได้มาใช้จ่ายในการจัดบริการได้อย่างสมบูรณ์

2) เป็นหน่วยจัดบริการที่มีพื้นที่การให้บริการครอบคลุมประชากรหรือพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ และผลกระทบจากการให้บริการ โดยสมบูรณ์ และประชาชนผู้มีส่วนได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการจัดบริการสาธารณะทั้งหมดสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิต และควบคุมตรวจสอบผลการดำเนินงานของหน่วยจัดบริการนั้น ๆ ได้โดยตรงมากที่สุด

หลักการกำหนดขนาดของการจัดบริการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ขนาดของการจัดบริการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในที่นี้ หมายถึง ขนาดของชุมชน (จำนวนประชากรในชุมชน) ในระดับใด ๆก็ตาม ที่เอื้ออำนวยให้สามารถจัดบริการประเภทนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด หรืออีกนัยหนึ่งเป็นจำนวนประชากรที่เอื้ออำนวยให้มีต้นทุนการจัดบริการที่ต่ำที่สุดนั่นเอง โดยการกำหนดหน่วยจัดบริการ โดยคำนึงถึงขนาดของการจัดบริการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดนี้มาจากหลักประสิทธิภาพ ในการจัดบริการสาธารณะที่ว่า การจัดบริการสาธารณะใด ๆ ควรต้องประหยัด ถ้าสามารถใช้เงินจำนวนน้อยที่สุดเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้คนจำนวนมาก ได้ก็นับว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด

หลักการจำแนกหน่วยกำหนดคน โยบายและหน่วยจัดบริการออกจากกัน เป็นการนำหลักเกณฑ์หลักการกำหนดระดับของหน่วยจัดบริการที่มีความรับผิดชอบสูงสุด และหลักการกำหนดขนาดของการจัดบริการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด มาพิจารณาร่วมกันวิเคราะห์บริการสาธารณะแต่ละประเภทและจัดสรรบริการลงไปในชุมชนระดับต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดกรณี ที่หน่วยจัดบริการที่น่าจะมีความสามารถและมีความรับผิดชอบต่อผู้ที่ได้รับประโยชน์สูงสุด ไม่สามารถจัดบริการให้มีต้นทุนต่ำที่สุด (หรือมีประสิทธิภาพที่สุด) ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยจัดบริการหรือหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับผู้ใช้บริการมากที่สุดและสามารถหารายได้มาใช้จ่ายในการจัดบริการได้นั้น มักจะมีจำนวนประชากรน้อยเกินไป โดยจำนวนที่จะสามารถจัดบริการให้มีต้นทุนต่ำที่สุดก็อาจเป็นประชากรของหลาย ๆ ตำบล หรือหลาย ๆ อำเภอ ประกอบกัน ซึ่งทางเลือกที่น่าจะเหมาะสม คือ การให้มีหน่วยกำหนดคน โยบายและจัดบริการ

ที่มีความรับผิดชอบสูงสุด และให้หน่วยจัดบริการที่มีต้นทุนต่ำที่สุด โดยหน่วยงานทั้ง 2 อาจเป็นหน่วยงานเดียวกัน หรือคนละหน่วยงานก็ได้

1.2 หลักการกำหนดหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะตามขนาดของกิจการบริการสาธารณะสามารถ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.2.1 บริการสาธารณะที่เป็นกิจการขนาดใหญ่ หมายถึงกิจการที่ต้องใช้เทคโนโลยี เงินทุนและบุคลากรที่มีความสามารถระดับสูง ดังนั้นผู้จะมีอำนาจตัดสินใจจัดทำกิจการดังกล่าวจึงต้องเป็นองค์กรขนาดใหญ่ ที่มีขีดความสามารถพร้อมที่จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การศึกษาระดับสูง การคมนาคมทางอากาศ การชลประทานหลวง การขุดเจาะน้ำมันเชื้อเพลิง และทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษาวิจัย การวิเคราะห์ประเมินผล เป็นต้น

1.2.2 บริการสาธารณะที่เป็นกิจการที่ไม่สลับซับซ้อนเป็นกิจกรรมที่ไม่สลับซับซ้อน หรือมีเทคนิคมากนัก และมักเป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน ซึ่งหากได้พนักงานท้องถิ่นที่รู้ถึงสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นผู้จัดทำ จึงจะมีประสิทธิภาพมากกว่าให้รัฐซึ่งเป็นผู้วางนโยบายดำเนินการในวงกว้างเป็นผู้จัดทำ นอกจากนี้การจัดทำบริการประเภทนี้ยังเป็นการดำเนินการที่ใช้งบประมาณไม่มากนัก เช่น การให้มีสุสาน และฌาปนสถาน การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด การขนส่งสาธารณะในเขตท้องถิ่น การให้มีสถานสินเชื่อท้องถิ่น การดูแลชายหาดในเขตท้องถิ่น การจัดให้มีโคมไฟตามถนนหนทาง เป็นต้น

1.3 หลักการแบ่งตามประเภทขององค์กรในการเป็นผู้ให้บริการสาธารณะที่อยู่ในอำนาจของรัฐ เป็นบริการที่มีความสำคัญต่อความเป็นเอกภาพของรัฐซึ่งต้องพิจารณาถึงลักษณะสำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1.3.1 เป็นภารกิจที่ประชาชนทั่วประเทศมีส่วนร่วม ได้ส่วนเสียเหมือนกัน จึงต้องอาศัยองค์กรกลางเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกันทั่วประเทศ

1.3.2 เป็นภารกิจที่รัฐสามารถจัดทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าดังกล่าวไปแล้วจึงพอที่จะสรุปภารกิจขั้นพื้นฐานของรัฐ ได้เป็น 4 ประเภท คือ

- 1) หน้าที่ด้านการป้องกันประเทศ
- 2) หน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน
- 3) หน้าที่ในการรักษาความมั่นคง หรือเสถียรภาพในทางเศรษฐกิจ

4) หน้าที่ของรัฐในการเป็นตัวแทนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

1.4 บริการสาธารณะที่อยู่ในอำนาจขององค์กรปกครองท้องถิ่น เป็นกิจการที่เกี่ยวกับท้องถิ่น โดยเฉพาะ และเป็นไปเพื่อสนองความต้องการของคนในท้องถิ่น โดยมีลักษณะ คือ

1.4.1 เป็นกิจการที่เป็นไปเพื่อสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้น ที่สามารถแยกออกหรือมีลักษณะที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่นได้

1.4.2 เป็นกิจการที่ใกล้ชิดกับคนในท้องถิ่นเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่น ดังได้กล่าวไปแล้ว จึงพอจะจำแนกประเภทของบริการสาธารณะที่อยู่ในอำนาจของท้องถิ่น ได้เป็น

- 1) เรื่องที่เกี่ยวกับสวัสดิการของคนในท้องถิ่นโดยตรง
- 2) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม และการอำนวยความสะดวก

สะดวกในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น

การจัดทำบริการสาธารณะท้องถิ่นในรูปองค์กรร่วม ในการจัดทำบริการสาธารณะท้องถิ่นนั้น ท้องถิ่นอาจโอนอำนาจหน้าที่บางอย่างของตนให้แก่องค์กรร่วมดำเนินการได้ เช่น การจัดให้มีสหการ หรือการจัดตั้งบริษัทจำกัดของท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นต้น การโอนอำนาจหน้าที่บางอย่างเช่นนี้ ทำให้ท้องถิ่นที่เข้าร่วมในองค์กรร่วมนั้นสามารถตัดทอนภาระหน้าที่โอนไปให้แก่องค์กรร่วมรับผิดชอบได้

บริการสาธารณะที่รัฐและท้องถิ่นร่วมกันดูแล เนื่องจากมีบริการสาธารณะบางประเภทเป็นเรื่องที่กระทบต่อผลประโยชน์ส่วนรวมทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น โดยไม่อาจแยกประโยชน์ของมหาชนทั้งสองให้ออกจากกันได้เด็ดขาด การจัดทำบริการสาธารณะที่รัฐและท้องถิ่นร่วมกันดูแลนี้อาจแบ่งแยกได้เป็นลำดับชั้นของกิจการ โดยอาศัยหลักเกณฑ์เช่นเดียวกันกับการแบ่งแยกการจัดทำบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับท้องถิ่น โดยอาศัยหลักทั่วไป คือ หลักประโยชน์มหาชน และหลักประสิทธิภาพซึ่งบริการเหล่านี้เป็นภารกิจลำดับรองที่ทั้งรัฐและท้องถิ่นต้องแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบดำเนินการ เช่น การจัดการศึกษา ความต้องการบริการทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นความต้องการของส่วนรวมของคนทั้งประเทศ โดยกำหนดนโยบาย

2. หลักสำคัญในการจัดบริการสาธารณะตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากหลักการสากลดังกล่าวข้างต้น พบว่าภายใต้แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีสาระสำคัญ เกี่ยวกับการถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ที่รัฐดำเนินการอยู่ในปัจจุบันให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหลักสำคัญซึ่งคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้เป็นหลักการสำคัญในการประกอบการพิจารณาเพื่อการถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญ ได้แก่ (คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. 2546 : 7 – 13)

2.1 หลักผลประโยชน์มหาชนของรัฐ (Public interest) โดยหลักความรับผิดชอบของท้องถิ่นแต่ละระดับกับรัฐบาลกลางนี้จะสะท้อนให้เห็นว่ามีภารกิจบางประเภท หรือบางอย่างที่รัฐยังคงต้องสงวนไว้สำหรับดูแล รับผิดชอบและปฏิบัติเอง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่คนส่วนรวม และเพื่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ คือ ภารกิจด้านการป้องกันประเทศ เช่น กิจการทหาร ภาระหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน เช่น กิจการตำรวจ ภารกิจด้านการรักษาความมั่นคง หรือเสถียรภาพในทางเศรษฐกิจ และภารกิจด้านการเป็นตัวแทนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น กิจการทางการทูต ภารกิจดังกล่าวข้างต้นถือเป็นภารกิจรวมของชาติ ซึ่งรัฐบาลส่วนกลางยังคงต้องดำเนินการต่อไป ส่วนภารกิจที่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล ก็ควรจะเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะ และเป็นไปเพื่อสนองตอบความต้องการของคนในท้องถิ่น โดยมีลักษณะ คือ เป็นกิจการที่เป็นไปเพื่อสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้น ที่สามารถแยกออก หรือมีลักษณะที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่นได้

2.2 หลักความรับผิดชอบต่อท้องถิ่นในการจัดบริการ (Local accountability) หลักการทั่วไปที่จะทำให้สามารถแบ่งภารกิจระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทในสังคม จะมีความรับผิดชอบต่อแตกต่างกันอย่างไร หลักการทั่วไปประการหนึ่งที่จะชี้ให้เห็นว่าภารกิจใดจะส่งมอบให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบใด จะต้องพิจารณาหลักสำคัญ ซึ่งได้แก่ ผลที่เกิดขึ้นหรือผู้ได้รับผลประโยชน์จากบริการสาธารณะนั้นตั้งอยู่ในถิ่นฐานอยู่ในเขตพื้นที่โดยกตัวอย่างเช่น ถ้าบริการสาธารณะใดส่งผลต่อคนในเขตพื้นที่ท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะ ก็ควรจะมีการถ่ายโอนภารกิจให้บริการสาธารณะดังกล่าวให้โดยตรง เช่น โอนไปให้องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล แต่ภารกิจใดที่เป็นภารกิจที่ต้องมี

ผลกระทบต่อคนจำนวนมาก มากกว่าเขตพื้นที่ท้องถิ่น ก็ควรจะส่งมอบภารกิจนั้น ๆ ให้กับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เป็นต้น

2.3 หลักความสามารถของท้องถิ่น (Local capability) หลักความสามารถของท้องถิ่น เป็นหลักการที่กล่าวถึงเรื่องความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่า การจัดสรรกิจกรรม หรือภารกิจใดก็ตามไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทนั้น ต้องคำนึงถึงความพร้อมของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย และแม้ว่าความพร้อมของท้องถิ่น ไม่ได้เป็นเงื่อนไขของการมอบภารกิจนั้น ๆ ไปให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากแต่เป็นเงื่อนไขในการกำหนดเงื่อนไขเวลาและความพยายามที่จะเพิ่มขีดความสามารถให้กับท้องถิ่นในการจัดการ ฉะนั้น ถ้าบอกว่าท้องถิ่นยังไม่พร้อมในการจัดการ ก็มีความจำเป็นที่ส่วนราชการจะต้องมีแผนพัฒนาความพร้อมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับบริการสาธารณะ เพื่อให้สามารถจัดการบริการสาธารณะเหล่านั้นได้ ฉะนั้น ความพร้อมจะไม่ใช่มูลเหตุของการที่บอกว่ากิจการนั้น ๆ จะไม่สามารถถ่ายโอนไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ นอกจากนี้ในเรื่องของหลักความสามารถแล้ว การจัดโครงสร้างเพื่อรองรับการบริหารงานใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาพในอนาคตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นทิศทางในอนาคต โครงสร้างต่าง ๆ หรือการจัดองค์กรต่าง ๆ ของท้องถิ่นต้องเปลี่ยนแปลงไป เพราะภารกิจจำนวนหนึ่ง ได้ส่งมอบ เพื่อรองรับการกระจายอำนาจ และภารกิจใหม่ไปด้วย แต่อย่างไรก็ตาม โครงสร้างที่จะรองรับขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่จะรองรับภารกิจอันใหม่ นั้น จะต้องจัดโครงสร้างเท่าที่จำเป็นซึ่งอาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงสร้างขนาดใหญ่มากเกินไปที่จะไปทำให้การทำงานเกิดความทับซ้อน หรือกลายเป็นปัญหาภาระค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร ฉะนั้น โครงสร้างที่จะเกิดขึ้นใหม่จะเป็น โครงสร้างเท่าที่จำเป็นที่ถือว่าเป็นงานหลัก หรือเป็นงานพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่หากท้องถิ่นใดมีความต้องการที่จะจัดงานบางเรื่องที่อาจเป็นงานเฉพาะ เช่น งานท่องเที่ยว

2.4 หลักประสิทธิภาพในการจัดบริการ (Management efficiency) หลักประสิทธิภาพในการจัดบริการ เป็นหลักที่ให้ความสำคัญกับการประหยัด ขนาดของการลงทุน หรือการคำนึงถึงต้นทุนในการให้บริการ การจัดบริการสาธารณะ เมื่อถ่ายโอนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการแทนรัฐบาล หรือหน่วยงานราชการแล้วนั้น ต้องคำนึงและพิจารณาด้วยกว่าจะทำให้ต้นทุนแพงขึ้นมากน้อยขนาดไหน หากเป็นต้นทุนที่แพงขึ้นมาก ๆ แนวทางก็คือ จำเป็นต้องมีการร่วมกันมากขึ้นระหว่างท้องถิ่นอื่น ไม่ว่าจะ

ท้องถิ่นรูปแบบเดียวกัน หรือรูปแบบอื่น ๆ กิจกรรมบางอย่าง หรืองานบางอย่างที่มีการถ่ายโอน หรือจะมีการส่งมอบให้กับท้องถิ่นแล้ว ท้องถิ่นอาจมีความจำเป็นที่ต้องหายุทธศาสตร์ในการทำงานร่วมกันให้มากขึ้น เพื่อให้ขนาดของการลงทุนถูกลง

นอกจากนั้นในเรื่องของหลักประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยรวมยังคงต้องพิจารณาถึงการสร้างหลักประกันด้านคุณภาพในการจัดบริการสาธารณะ กล่าวคือ เมื่อราชการส่วนกลาง หรือบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาคยุติการให้บริการ สาธารณะบางอย่างลง และส่งมอบบริการสาธารณะให้กับท้องถิ่นเพื่อดำเนินการ สิ่งสำคัญที่เป็นหลักการทั่วไป คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการจัดบริการสาธารณะนั้นให้มีคุณภาพไม่น้อยกว่าสิ่งที่ราชการส่วนกลางเคยทำ ฉะนั้น หลักประกันด้านคุณภาพการจัดบริการจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องยึดถือไว้ หลักเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐานในส่วนของราชการ หรือเป็นมาตรฐานทางวิชาการก็ยังคงมีความสำคัญ ในการที่จะไปกำหนดว่าท้องถิ่นจำเป็นต้องทำให้ถึงขั้นต่ำของมาตรฐานนั้นอย่างไร

ดังกล่าวแล้วข้างต้นหลักการในการจัดแบ่งกิจกรรมการบริการสาธารณะ และเมื่อแผนปฏิบัติการการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลบังคับใช้ จะเห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลง บทบาทและภารกิจของตน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ จะต้องดำเนินการกิจเพิ่มขึ้นกว่าเดิมเนื่องจากมีภารกิจจำนวนหนึ่ง ซึ่งราชการส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาคได้ถ่ายโอน หรือมอบหมายให้ดำเนินการ ภายใต้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 หมวด 2 ว่าด้วยการกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการ สาธารณะ มาตรา 16 และมาตรา 17 และมาตรา 18 ได้กำหนดหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ทั้งองค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล เมืองพัทยา องค์กรบริหารส่วนจังหวัด และกรุงเทพมหานครไว้ โดยกำหนดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง และกำหนดไว้โดยละเอียด ทั้งนี้อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ จะมีผลอย่างสมบูรณ์ต่อเมื่อแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลบังคับใช้ และประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมด้านการปกครอง

การบริหาร การเงิน การตัดสินใจอย่างอิสระ และการกำหนดนโยบายของท้องถิ่นตนเอง โดยปราศจากการแทรกแซงและอยู่ภายใต้การควบคุม กำกับ ดูแลของรัฐบาลเท่าที่จำเป็น

3. ภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนจากราชการส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาค

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 กำหนดให้มีคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการชุดดังกล่าวพิจารณาและให้ความเห็นชอบการถ่ายโอนภารกิจทั้ง 6 ด้าน รวมมีการถ่ายโอนทั้งสิ้น 244 เรื่อง มีส่วนราชการที่ถ่ายโอนภารกิจ 50 กรม ใน 11 กระทรวง ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1.1 การก่อสร้างและบำรุงรักษาถนน

1.1.1 การก่อสร้างถนนคอนกรีต/ลาดยางที่ได้มาตรฐาน

1.1.2 ถนนคอนกรีต/ลาดยางได้รับการบำรุงปกติและบำรุงตาม

กำหนดเวลา

1.2 น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร

1.2.1 การจัดเตรียมน้ำสะอาดเพื่อให้บริการประชาชนสำหรับอุปโภค

และบริโภคในครัวเรือน

1.2.2 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

1.2.3 แม่น้ำ คลอง ห้วย สระ บ่อ บึง ได้รับการขุดลอกหรือปรับปรุง

ให้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ

1.3 การจัดให้มีหรือบำรุงรักษา ไฟฟ้าและแสงสว่าง

1.3.1 การจัดให้มีแสงสว่างบริเวณพื้นที่ในความรับผิดชอบของ

เทศบาล/อบต. โดยวัดค่าความสว่างเฉลี่ยในแนวระดับต่ำสุดมีหน่วยเป็นลักซ์ ตามถนนสาย

หลัก สายรอง ทางแยก ทางร่วม บริเวณวงเวียนที่ไม่มีสัญญาณไฟจราจร สวนสาธารณะ ตลาด

ลานตลาด (นอกอาคาร) สนามเด็กเล่น ลาดจอดรถสาธารณะ สนามกีฬา สะพาน และ

สะพานลอยคนข้ามถนน

1.4 งานวิศวกรรมจราจร

- 1.4.1 การซ่อมแซมป้ายจราจร อุปกรณ์อำนวยความสะดวก หลักกิโล
ที่ชำรุดเสียหายให้กลับมาใช้งานได้เหมือนเดิม
- 1.4.2 การปรับปรุงเครื่องหมายจราจรบนพื้นทางที่เสื่อมสภาพ
- 1.4.3 การแก้ไขปัญหาไฟจราจรที่มีปัญหา เช่น ดับ กระพริบ ค้าง และ
จังหวะผิดปกติ เป็นต้น ให้สามารถใช้งานได้

2. ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต

2.1 การส่งเสริมการพัฒนาสตรี

- 2.1.1 การส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้และพัฒนาฝีมือในการ
ประกอบอาชีพให้กับสตรี โดยการรวมกลุ่มอาชีพ และสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการ
พัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง
- 2.1.2 การส่งเสริมให้สตรีเข้าร่วมเป็นประธานคณะกรรมการใน
กิจการสาธารณะตามหน้าที่ของเทศบาล/อบต.

2.2 การพัฒนาเด็กและเยาวชน

- 2.2.1 เด็กเล็กในศูนย์เด็กเล็ก และเด็กนักเรียนในโรงเรียนระดับ
ประถมศึกษาได้รับอาหารเสริม(นม) หรืออาหารเสริมอื่นๆ
- 2.2.2 เด็กในสถานศึกษาสังกัดของท้องถิ่นได้รับประทานอาหารกลางวัน
วันที่มีคุณค่าทางโภชนาการ
- 2.2.3 กิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้แก่บิดา มารดาในการเลี้ยงดูบุตร
- 2.2.4 การจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้มาตรฐานขั้นพื้นฐาน
- 2.2.5 เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นผู้พิการและด้อยโอกาสได้รับการศึกษา
ขั้นพื้นฐานทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
- 2.2.6 เด็กและเยาวชนเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนา
- 2.2.7 เด็กและเยาวชนมีความสนใจในการเล่นกีฬาและการออกกำลังกาย
เพื่อให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง

2.3 การส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ

- 2.3.1 ผู้สูงอายุต้องได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองใน 3 ด้าน ได้แก่
ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัวและการอยู่อาศัย และด้านความปลอดภัยในชีวิตและเครือข่าย
เกื้อหนุน

2.3.2 ผู้สูงอายุต้องได้รับการช่วยเหลือหรือส่งเสริมให้มีรายได้ มีงานทำ หรือการประกอบอาชีพ

2.3.3 ผู้สูงอายุต้องได้รับการส่งเสริม ในการปฏิบัติศาสนกิจตามศาสนาที่ตนนับถือ / การเข้าร่วมกิจกรรมและการได้รับความช่วยเหลือทางสังคม

2.4 การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพคนพิการให้สามารถพึ่งตนเองได้

2.4.1 คนพิการทุกประเภทความพิการได้รับการตรวจสอบสุขภาพประจำปี

2.4.2 คนพิการต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4.3 คนพิการได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพอย่างเหมาะสม

2.4.4 คนพิการเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพ

2.4.5 คนพิการตามกฎหมาย ได้รับการจดทะเบียนคนพิการ

2.4.6 มีศูนย์การเรียนรู้สำหรับคนพิการในชุมชน

2.4.7 อาคารส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดทำห้องน้ำ ทางลาด ที่จอดรถสำหรับคนพิการ

2.4.8 มีระบบอาสาสมัครช่วยเหลือคนพิการ ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2.5 การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคเอดส์ ได้แก่ การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์ที่ยากจนหรือถูกทอดทิ้ง ไม่มีผู้อุปการะและไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้

2.6 การสาธารณสุขชุมชน

2.6.1 ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านโภชนาการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้เรื่อง โภชนาการที่เป็นปัญหาสำคัญในท้องถิ่นให้กับประชาชน และการเฝ้าระวังทางโภชนาการ รวมถึงการแก้ไขปัญหาทางโภชนาการให้กับเด็กอายุ 0-5 ปี

2.6.2 ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านการแก้ไข/ป้องกันโรคติดต่อ ได้แก่ การจัดวัคซีนอุปกรณ์/งบประมาณในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อที่สำคัญในท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อที่สำคัญในท้องถิ่น โดยประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม

2.6.3 ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านสุขภาพเด็กและสตรี ได้แก่ ผู้เลี้ยงดูเด็กอายุ 0-5 ปี และหญิงมีครรภ์ได้รับความรู้และคำแนะนำเรื่องการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค และหญิงมีครรภ์และหญิงหลังคลอดได้รับความรู้และคำแนะนำในการดูแลสุขภาพของแม่และเด็ก โดยในด้านการสอนแนะ ให้คำปรึกษาและจัดการปัญหาเบื้องต้นได้

2.6.4 ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้เรื่องอนามัยสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมลดมลภาวะและส่งเสริมอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย

3.1 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

3.1.1 จัดทำกิจกรรมฝึกซ้อม ตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

3.1.2 มีอาสาสมัครป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

3.1.3 การบูรณพื้นที่สุขภาพชีวิต ความเป็นอยู่ และจิตใจที่ได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติ

3.1.4 การให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแก่บุคลากรของเทศบาล/อบต. และประชาชน

3.2 การแก้ไขและป้องกันปัญหาเสพติด

3.2.1 การป้องกันปัญหาเสพติด

3.2.2 การแก้ไขปัญหาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด

4. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว งานส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่

4.1 จัดให้มีกิจกรรมการส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น เช่น กิจกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาระดมชาติ เป็นต้น

4.2 จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมประชาชนให้มีการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

5. ด้านการบริหาร และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

5.1 การรักษาความสะอาดและการจัดระเบียบในการเก็บขนและการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

5.1.1 การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อวางแผนจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

5.1.2 การรณรงค์ลดอัตราการเกิดขยะมูลฝอย

5.1.3 การคัดแยกขยะมูลฝอย

5.1.4 การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย

5.1.5 สถานที่กำจัดขยะ

5.1.6 เฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม

5.1.7 เสริมสร้างศักยภาพของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยและ

สิ่งปฏิกูล

5.2 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.2.1 จัดกิจกรรมรณรงค์การปลูกต้นไม้หรือการดูแลรักษาต้นไม้ เพื่อ

เพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาล

6. ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

การอนุรักษ์ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและสืบทอด ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในพื้นที่รับผิดชอบ

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. ในการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวคิด คือ (นวลน้อย ตริรัตน์ และคณะ. 2548 : 372)

1.1 แนวคิดแบบตัวแทน (Indirecter Democracy) เน้นการเป็นตัวแทนของผู้นำ และถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ถอดถอนผู้นำ เป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกัน การบริหารที่ดี อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้เน้นเฉพาะการวางโครงสร้างสถาบันเพื่อเป็นเครื่องมือในการในผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น

1.2 แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ตามแนวความคิดนี้ การมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแต่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้ง หรือถอดถอนผู้นำเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางแผน นโยบาย ยิ่งกว่านั้นแนวคิดนี้ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษา และพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบ นั่นก็คือ การไม่ยอมให้มีส่วนร่วมนับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

2. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (ชัชวาล ทองดีเลิศ และคณะ. 2547 : 19-23)

2.1 การจัดความสัมพันธ์ที่เสมอภาค เท่าเทียมกัน การจัดความสัมพันธ์ด้าน บทบาทระหว่างประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลที่เท่าเทียมกัน เป็นหลักการสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยแต่ละฝ่ายควรมีการตระหนักถึงความต้องการของตนเองและ สิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ ชุมชนควรตระหนักถึงความเป็นเจ้าของต่อการคิดเอง ทำเอง กำหนดเองซึ่งสิ่งนี้จะเป็นส่วนที่คอยกำกับ กำหนดให้เกิดบทบาทการทำงานที่เหมาะสมตาม ศักยภาพและความพอใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย ความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน ยังหมายความว่า กระบวนการตัดสินใจที่เท่าเทียมกัน ที่ผ่านมาพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมักชี้ นำ การตัดสินใจของประชาชน และหลายกรณีที่ประชาชน มองอำนาจในการตัดสินใจให้ องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งในที่สุดผลของการตัดสินใจนั้นอาจไม่เป็นไปตามความต้องการ ที่แท้จริงของประชาชน

2.2 การมีอิสระ ไม่ครอบงำ ความเชื่อมั่นในการเป็นมนุษย์ควรอยู่บนฐานของ ความไม่ครอบงำ การให้อิสระภาพในการคิดและแสดงออก โดยไม่มีอคติ และไม่นำความคิด ความเชื่อของตนมาวัดหรือตีคุณค่า หรือชักจูงครอบงำให้เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะความ เชื่อมั่นในศักยภาพ ฐานความรู้ ภูมิปัญญาและประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคม

2.3 การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มในสังคม ในชุมชนหนึ่ง ๆ ย่อมประกอบด้วย ความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านฐานะ เพศ วัย สถานะทางสังคม ฯลฯ การสร้างโอกาสเปิด พื้นที่ทางสังคมอย่างเท่าเทียมกันในการให้ทุกส่วน ได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกทาง ความคิด ศักยภาพความรู้และร่วมมีบทบาทดำเนินการต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้งานที่ดำเนินไป นั้นไม่ไปรวมอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ควรส่งผลกระทบไปยังทุกคนทุกส่วนในชุมชนอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

2.4 การมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทุกขั้นตอน การดำเนินพัฒนาตาม โครงการ พัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นมีกระบวนการขั้นตอนที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน หลาย ครั้งที่พบว่าโครงการต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเมื่อถึงขั้นตอนการดำเนินการแล้วมัก เกิดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างผลกระทบต่อชุมชนตามมา การมีส่วนร่วมที่แท้จริงจึงควร ให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนกำหนด เป้าหมายการตัดสินใจ การปฏิบัติ การตรวจสอบ ติดตามประเมินผล การเรียนสรุปบทเรียน แก้ไขปรับปรุงและรวมทั้งการขยายผล และเผยแพร่ผลสู่สาธารณะ

3. ลักษณะของการมีส่วนร่วม มี 2 ลักษณะ คือ (ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. 2546 : 26-27)

3.1 การมีส่วนร่วมที่แท้จริง โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่เริ่มโครงการจนกระทั่งจบโครงการ เริ่มตั้งแต่เริ่มทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและความต้องการ การร่วมความคิด และหาวิธีแก้ปัญหา หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ร่วมวางแผนนโยบายแผนงานหรือโครงการ ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย หรือแผนงานให้บรรลุตามที่กำหนดไว้ และร่วมควบคุมติดตาม ประเมินผล

3.2 การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมเป็นบางส่วน โดยเฉพาะเข้าร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว

4. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย 4 ลักษณะ คือ (อติณรพีพัฒน์. 2527 : 11-13)

4.1 ร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหา

4.2 ร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา

4.3 ร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนด

4.4 ร่วมในการประเมินผลงาน

5. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดต้นทุนในการดำเนินการมากพอสมควร อย่างไรก็ตามข้อดีของการมีส่วนร่วมคือ ก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและการบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ดังนี้

5.1 เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณะชน ช่วยให้เกิดความกระฉับกระเฉงในวัตถุประสงค์ และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้นๆ ได้ อยู่เสมอสาธารณะชนสามารถที่จะผลักดันให้เกิดการทบทวนข้อสันนิษฐานที่ปิดบังอยู่ ซึ่งอาจจะปิดบังไม่ให้มองเห็นทางออกที่มีประสิทธิภาพที่สุด บ่อยครั้งกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดการพิจารณาถึงทางเลือกใหม่แทนวิธีการที่ได้เคยใช้กันมาในอดีตสาธารณะชนมักจะมีข้อมูลที่สำคัญซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างในการที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างโครงการที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ

5.2 ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา โดยทั่วไปกระบวนการกระบวนการมีส่วนร่วม ส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบจะเสียค่าใช้จ่ายสูงและเสียเวลามาก แต่ในทางปฏิบัติ แล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนมาตั้งแต่เริ่มแรก จะสามารถที่จะประหยัดเวลาและลด ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้ การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งอาจจะดูว่าสิ้นเปลืองและเสียเวลามากกว่าที่จะตัดสินใจได้ แต่ว่าเมื่อตัดสินใจแล้ว และเมื่อนำมาสู่การ ปฏิบัติอาจจะเป็นวิธีการที่ประหยัดกว่า การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำไปอย่างรวดเร็ว และดูเหมือนจะไม่สิ้นเปลือง อาจจะเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจนั้น ไม่ได้ทำให้เกิด ข้อตกลงระหว่างกลุ่มหรือความเห็นชอบในกลุ่ม ต่างๆ ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องได้ แต่กลับ นำไปสู่ความขัดแย้งของประชาชนอย่างต่อเนื่องมากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถเกิดผลในการยอมรับอย่างสูงต่อการตัดสินใจโดยกลุ่มซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียใน การตัดสินใจนั้นๆ วิธีการนี้จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ ทำให้เกิด การประหยัดค่าใช้จ่ายโดยทั่วไปมักจะแพงกว่าค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดทำหรือดำเนินการ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับต้น

5.3 การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่สร้างข้อตกลง ที่มั่นคงและยืนยาวและการยอมรับระหว่างกลุ่มซึ่งก่อนหน้านี้ อาจจะมีความเห็นขัดแย้งกัน คนละทาง การมีส่วนร่วมนี้ยังก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณี ลดความขัดแย้งทาง การเมืองและก่อให้เกิดความชอบทำในการตัดสินใจของรัฐ

5.4 ความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการ การมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น แล้วครั้งหนึ่ง เมื่อได้ร่วมตัดสินใจแล้วประชาชนก็ยอมรับการที่เห็นสิ่งนั้นนำไปปฏิบัติได้ ไม่เพียงแต่จะมี ความสนับสนุนทางการเมืองต่อการนำไปปฏิบัติ แต่กลุ่มและปัจเจกอาจจะรู้สึกกระตือรือร้น ในการที่จะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5.5 การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าหรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่รุนแรง ความ ขัดแย้งในการดำเนินงานอาจจะนำไปสู่ปฏิบัติการอันยากที่แก้ไข กระบวนการมีส่วนร่วมของ ประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่คู่กรณีจะแสดงความต้องการของกลุ่ม และความหวังกังวลที่ ปราศจากความรู้สึกที่เป็นปฏิบัติการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่อาจจะลดหรือจำกัดความ ขัดแย้งในทุก ๆ กรณีได้

5.6 ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม โดยทั่วไปแล้วการมีส่วนร่วมของ ประชาชนเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการตัดสินใจก่อให้เกิดความขัดแย้งก็คือ จะต้องใช้กระบวนการตัดสินใจ ซึ่ง โปร่งใสและน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและซึ่งให้สาธารณชนมีส่วนร่วมโครงการของประชาชน ยังก่อให้เกิดความเข้าใจถึงเหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจถึงเหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจนั้น ๆ

แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของ ก.พ.ร.

ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารปกครองเป็นหลักคิดที่รัฐบาลในประเทศเสรีประชาธิปไตยต่างๆ ให้ความสนใจ เพราะเป็นการบริหารราชการที่ประชาชนเรียกร้อง เป็นที่ยอมรับของประชาชน และเป็นไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย ที่มุ่งเน้นให้การบริหารราชการ การตัดสินใจ การให้บริการสาธารณะ ตลอดจนการดำเนินนโยบายสาธารณะต่างๆ เป็นไปอย่างสุจริต โปร่งใส เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ตอบสนองความต้องการของประชาชน มีการตัดสินใจที่รอบคอบ เป็นธรรม และคำนึงถึงผลประโยชน์และสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยรวม การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นวิธีการหนึ่งที่จะเกิดการบริหารราชการที่สุจริต โปร่งใสมากยิ่งขึ้น

จากความพยายามในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในภาครัฐมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องปรับระบบการบริหารราชการให้เป็นประชาธิปไตย ซึ่งเรียกว่า การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory governance) การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การจัดระบบการบริหารราชการ การจัดโครงสร้าง ทัศนคติในการบริหารราชการ และการกำหนดแนวทางที่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจทางการบริหารและการดำเนินกิจกรรมของรัฐ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในภาครัฐอาจจะดำเนินการได้ในหลายมิติ ตามความเหมาะสมและความต้องการพื้นฐานของประชาชนในแต่ละสังคม องค์กรที่เรียกตนเองว่า International Association for Public Participation (IAP2) ซึ่งเป็นสถาบันนานาชาติได้ศึกษาและกำหนดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 ระดับ (แผนภาพที่ 1) เพื่อที่ผู้ที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานภาครัฐจะเลือกตัดสินใจออกแบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม จากระดับการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในภาครัฐ ตั้งแต่ระดับการเข้ามามีส่วนร่วมที่น้อยที่สุด ถึงระดับการเข้ามามีส่วนร่วมที่มากขึ้นในระดับที่ 5 มีรายละเอียด ดังนี้

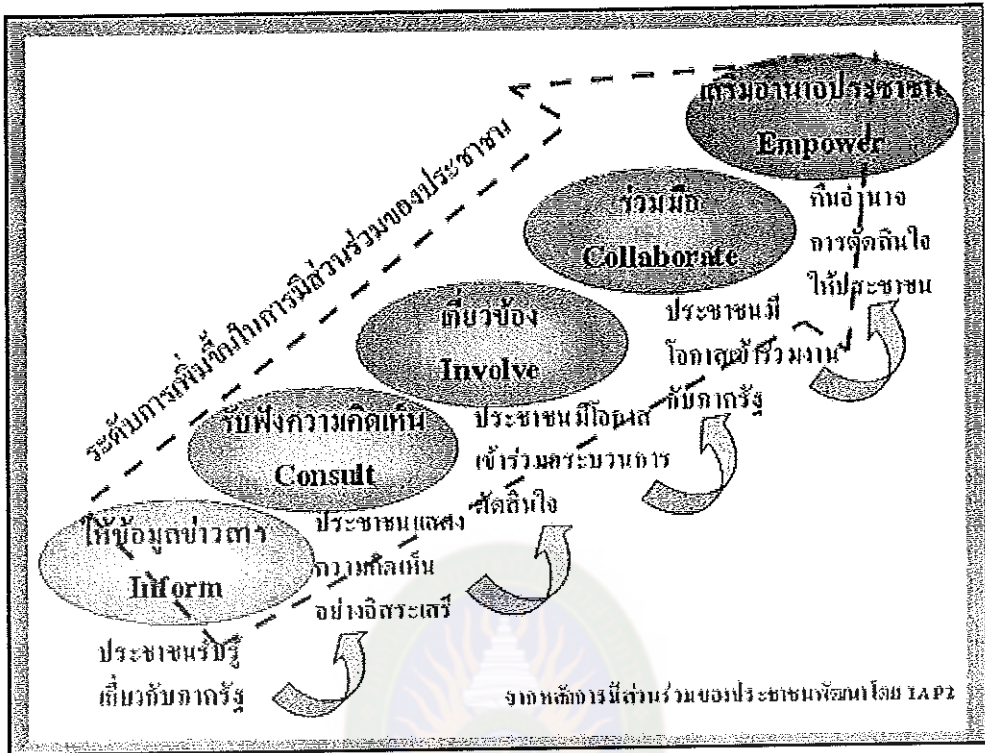
ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐ (To inform) เป็นระดับที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนน้อยสุดซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานของภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ถูกต้อง ทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้

ระดับที่ 2 การเปิดให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการ/ การปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ อย่างอิสระและเป็นระบบ โดยหน่วยงานภาครัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็น การปรึกษาหารือ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น ประเด็นที่ประชาชนเป็นห่วงไปเป็นแนวทางการปรับปรุงนโยบาย การตัดสินใจ และพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานในหน่วยงาน (To consult)

ระดับที่ 3 เป็นระดับที่หน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน โครงการ และวิธีการทำงาน โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่จัดระบบ อำนาจความสะดวก ยอมรับการเสนอแนะและการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน (To involve) การมีส่วนร่วมระดับนี้มักดำเนินการในรูปแบบกรรมการที่มีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วม

ระดับที่ 4 การที่หน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมีบทบาทเป็นส่วนหรือภาคีในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ (To collaborate)

ระดับที่ 5 การเสริมอำนาจประชาชน (To empower) เป็นระดับที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทเต็มในการตัดสินใจ การบริหารงาน และการดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อเข้ามทดแทนการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐดำเนินการหรือปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้เน้นให้ประชาชนเป็นเจ้าของดำเนินการกิจและ ภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น

แผนภาพที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจุบันรัฐบาลในประเทศต่างๆ ได้กำหนดเป็นนโยบายสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ในรัฐควีนแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย ได้กำหนดแนวทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และหลายๆ มลรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการวัดผลการดำเนินงานของภาครัฐ เป็นต้น สำหรับประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อน การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์แนวทางและมาตรการต่างๆ เพื่อให้ระบบราชการไทยมีการพัฒนา ผู้การบริหารปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เป็นการพัฒนาระบบราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2554 : เว็บไซต์)

แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งขนาดหมู่บ้าน

แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งขนาดหมู่บ้านเพื่อรับงบประมาณเริ่มขึ้นในสมัยที่ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งได้เดินทางไปตรวจราชการที่ต่างจังหวัด ทั่วประเทศเมื่อปี 2547 ได้พบว่า ส่วนใหญ่สิ่งที่ประชาชนร้องเรียนและขอความช่วยเหลือ คือ เรื่องงบประมาณ ไปแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน/ชุมชน และปัญหาในชีวิตประจำวัน จึงได้ริเริ่ม ให้มี "โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML)" ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณ โดยตรง เพื่อประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนจะได้นำไป แก้ไขปัญหาส่วนรวมเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน โดยที่ประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง (ร่วมคิด-ร่วมทำ) และถือเป็น อีกขั้นหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตย การพลิกฟื้นหมู่บ้าน (Empowerment) ให้มีพลังในการขับเคลื่อน ผู้การแก้ไขปัญหาความยากจน และการสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนอย่างยั่งยืนตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีความพร้อมในกระบวนการ สร้างสรรค์ ความคิด และนำไปสู่แนวทางปฏิบัติในด้านการดำรงชีวิต และมีอาชีพอย่างมี คุณภาพมั่นคง และยั่งยืน เป็นเครื่องมือซึ่งทำให้เห็นทิศทาง และความต้องการที่แท้จริงของ ประชาชน (Demand) เป็นรูปแบบในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในภาคประชาชน จากการมีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อการดำรงชีพและการมีอาชีพของประชาชน โดยส่วนรวม เป็นการเตรียมความพร้อมของประชาชนในหมู่บ้าน เกิดการสร้างผู้นำในท้องถิ่นที่มาจากภาค ประชาชน โดยแท้จริง เพื่อการพัฒนา การปกครองส่วนท้องถิ่น และการกระจายอำนาจที่มี ประสิทธิภาพในอนาคต โดยช่วงเริ่มต้น โครงการได้แบ่งขนาดหมู่บ้านและชุมชนเป็น 3 ขนาด ซึ่งจะได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวนแตกต่างกัน คือ หมู่บ้านขนาดเล็ก หรือ Size S ได้รับงบประมาณ จำนวน 200,000 บาท ขนาดกลาง หรือ Size M จำนวน 250,000 บาท และขนาดใหญ่ หรือ Size L จำนวน 300,000 บาท โดยรัฐบาลได้จัดทำโครงการนำร่องและ จัดสรรเงินครั้งแรก จำนวน 250,000 บาท ให้กับหมู่บ้านม่วงทองพัฒนา ซึ่งเป็นหมู่บ้านขนาด กลาง หรือ Size M ตั้งอยู่ในตำบลตะเคียน อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.2547 หลังจากนั้นรัฐบาลได้ตั้งงบประมาณให้กับหมู่บ้านและชุมชน จำนวน 78,041 หมู่บ้านและชุมชนครบถ้วนทุกหมู่บ้านและชุมชน ตามประกาศของกระทรวง มหาดไทย รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 18,531.50 ล้านบาท ซึ่งนับเป็นการจัดสรรงบประมาณ สนับสนุน โครงการ SML ระยะที่หนึ่ง

ตารางที่ 1 ขนาดหมู่บ้าน จำนวนประชากร และงบประมาณที่ได้รับ ของโครงการพัฒนา
ศักยภาพ ของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML)

ขนาดหมู่บ้าน	จำนวนประชากร	งบประมาณที่ได้รับ
หมู่บ้าน/ชุมชนขนาดเล็ก (S)	1-500 คน	200,000 บาท
หมู่บ้าน/ชุมชนขนาดกลาง (M)	501-1,000 คน	250,000 บาท
หมู่บ้าน/ชุมชนขนาดใหญ่ (L)	1,001 คนขึ้นไป	300,000 บาท

ต่อมาคณะรัฐมนตรีภายใต้การนำของนายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2551 เห็นชอบให้ขับเคลื่อนโครงการ SML ระยะที่สอง พร้อมทั้งได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับขนาดหมู่บ้าน โดยได้เพิ่มประเภทหรือขนาดของหมู่บ้านจากเดิม 3 ประเภท ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ เป็น 7 ประเภท ได้แก่ S1 S2 S3 S M L และ XL พร้อมทั้งกำหนดวงเงินสนับสนุนไว้ตั้งแต่ 50,000.00 บาท ถึง 350,000.00 บาท เพื่อให้เหมาะสมกับจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน ตลอดจนได้แต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือ คพศ. เพื่อพิจารณากลับกรองและอนุมัติโครงการที่ผ่านการจัดประชุมประชาคมเพื่อจัดทำโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณดังกล่าว โครงการ SML ดำเนินการเรื่อยมาจนถึงรัฐบาลของนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี พบว่ามีหมู่บ้าน/ชุมชนประมาณ 10,000 หมู่บ้านที่ยังไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ และรัฐบาลกำหนดที่จะจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนหรือดำเนินโครงการต่างๆของพี่น้องประชาชนให้แล้วเสร็จภายในเดือนธันวาคม พ.ศ.2551

ตารางที่ 2 ขนาดหมู่บ้าน จำนวนประชากร และงบประมาณที่ได้รับ ของ โครงการพัฒนา
ศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขนาดหมู่บ้าน	จำนวนประชากร	งบประมาณที่ได้รับ
หมู่บ้าน/ ชุมชนขนาดเล็ก (s1 พ1)	1-50 คน	50,000 บาท
หมู่บ้าน/ ชุมชนขนาดเล็ก (s2 พ2)	51-100 คน	100,000 บาท
หมู่บ้าน/ ชุมชนขนาดเล็ก (s3 พ3)	101-200 คน	150,000 บาท
หมู่บ้าน/ ชุมชนขนาดเล็ก (S)	201-500 คน	100,000 บาท
หมู่บ้าน/ ชุมชนขนาดกลาง (M)	501-1,000 คน	250,000 บาท
หมู่บ้าน/ ชุมชนขนาดใหญ่ (L)	1,001 -1,500 คน	300,000 บาท
หมู่บ้าน/ ชุมชนขนาดใหญ่ (XL)	1,501 คนขึ้นไป	350,000 บาท

จากนั้นรัฐบาลภายใต้การบริหารงานของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินนโยบายตามที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ให้มีการจัดตั้ง กองทุนเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น เพื่อจัดสรรงบประมาณ โดยตรงไปยังหมู่บ้านและชุมชนทั่วประเทศเพิ่มเติมจากวงเงินงบประมาณที่เคยได้จัดสรรเดิม โดยดำเนินการในรูปแบบของ “โครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน” ซึ่งคณะรัฐมนตรี ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2552 ลงมติเห็นชอบให้มีการจัดตั้งโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน (สพช.) หรือ โครงการชุมชนพอเพียง และให้มีสำนักงานเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ ยกระดับชุมชน (สพช.) หรือ สำนักงานชุมชนพอเพียง เป็นหน่วยงานภายในสำนักงานปลัด สำนักนายกรัฐมนตรี ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 18/2552 ลงวันที่ 20 มกราคม 2552 ทำหน้าที่บริหารจัดการโครงการ โดยมีรองนายกรัฐมนตรี นายกอร์ปศักดิ์ สภาวสุ เป็น ประธานกรรมการ ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี นายกนก วงษ์ตระหง่านและนายมีชัย วีระไวทยะ นายกสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน เป็นรองประธานกรรมการ พร้อมกรรมการอีก 21 คน มี ดร.สุमित แซ่มประสิทธิ์ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสำนักงานฯ ซึ่งในปัจจุบัน ได้มี คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี เปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ ยกระดับชุมชน โดยได้แต่งตั้งให้ นายมีชัย วีระไวทยะ เป็นประธานกรรมการบริหาร โครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน และสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้มี

คำสั่งแต่งตั้ง นายกำพล แก้วทงงค์ เป็นผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ
ยกระดับชุมชน

โดยชุมชนที่มีความประสงค์จะขอรับการจัดสรรงบประมาณตามโครงการชุมชน
พอเพียง ต้องเป็นชุมชนที่จัดตั้งขึ้นก่อนวันที่ 1 มกราคม 2552 ตามประกาศ ของกรมการ
ปกครอง กระทรวงมหาดไทย ประกาศของกรุงเทพมหานคร และประกาศของเทศบาล ต้องมี
ความรู้ความเข้าใจในแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปปรับ
ประยุกต์ใช้เพื่อปฏิบัติได้ โครงการชุมชนพอเพียงมีการจัดฝึกอบรมให้กับตัวแทนชุมชน
ณ ศูนย์ฝึกอบรม 100 แห่งทั่วประเทศ ระยะเวลา 3 วัน โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เพื่อให้ตัวแทน
ชุมชนที่เข้ามารับการฝึกอบรมสามารถเขียน โครงการขออนุมัติงบประมาณกับรัฐบาลได้ทันที
และเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการดำเนิน โครงการภายใต้กรอบปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงอย่างยั่งยืน โดยหัวข้อในการฝึกอบรมจะมีตั้งแต่การเขียน โครงการให้ประสบ
ความสำเร็จ การวิเคราะห์ชุมชนของตนจากการทำบัญชีชุมชน ขั้นตอนการบริหารจัดการ
โครงการที่ยั่งยืน เป็นต้น

การจัดสรรงบประมาณตาม โครงการชุมชนพอเพียงจะจัดสรรโดยยึดขนาดจำนวน
ประชากรตามทะเบียนราษฎรของชุมชน เป็น 7 ขนาด ดังตาราง 3 ทั้งนี้ สำหรับชุมชนที่ยัง
ไม่ได้รับเงินโครงการ SML ปี 2551 จะได้รับเงินตามขนาด ส่วนชุมชนที่ได้รับเงิน โครงการ
SML ปี 2551 แล้ว จะได้รับเงินครึ่งหนึ่งของขนาด

ตารางที่ 3 ขนาดหมู่บ้าน จำนวนประชากร และงบประมาณที่ได้รับ ของโครงการชุมชน
พอเพียง

ขนาดหมู่บ้าน	จำนวนประชากร	งบประมาณที่ได้รับ
ชุมชนขนาดที่ 1	1-50 คน	100,000 บาท
ชุมชนขนาดที่ 2	51-150 คน	200,000 บาท
ชุมชนขนาดที่ 3	151-250 คน	300,000 บาท
ชุมชนขนาดที่ 4	251-500 คน	400,000 บาท
ชุมชนขนาดที่ 5	501-1,000 คน	500,000 บาท
ชุมชนขนาดที่ 6	1,001 -1,500 คน	600,000 บาท
ชุมชนขนาดที่ 7	1,501 คนขึ้นไป	700,000 บาท

การศึกษากារแบ่งขนาดหมู่บ้านของรัฐบาลเพื่อรับการจัดสรรงบประมาณตามโครงการต่างๆ ผู้วิจัยเลือกใช้เกณฑ์การแบ่งขนาดหมู่บ้านเป็น 3 ขนาด สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ หมู่บ้านขนาดเล็ก (S) คือหมู่บ้านที่มีจำนวนประชากรน้อยกว่า 500 คน หมู่บ้านขนาดกลาง (M) คือหมู่บ้านที่มีจำนวนประชากรระหว่าง 500 คน – 1,000 คน และหมู่บ้านขนาดใหญ่ (L) คือหมู่บ้านที่มีจำนวนประชากรมากกว่า 1,000 คน เนื่องจากจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร์ของหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลห้วยแก้วค่อนข้างใกล้เคียงกัน โดยหากแบ่งตามเกณฑ์ดังกล่าวจะได้หมู่บ้าน ขนาด S จำนวน 4 หมู่บ้าน หมู่บ้าน ขนาด M จำนวน 8 หมู่บ้าน และหมู่บ้าน ขนาด L จำนวน 1 หมู่บ้าน

ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว

1. สภาพทั่วไป

1.1 ที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้วเป็นเขตการปกครองของอำเภอปางตาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดกาฬสินธุ์ ห่างจากจังหวัดกาฬสินธุ์ ประมาณ 15 กิโลเมตร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้วมีเขตติดต่อพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลใกล้เคียงดังต่อไปนี้

1.1.1 ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มเม่า อำเภอปางตาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1.2 ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองฮีเฝ้า อำเภอปางตาดจังหวัดกาฬสินธุ์

1.1.3 ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาดี อำเภอปางตาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1.4 ทิศใต้ ติดต่อกับเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองคอกเป็น อำเภอปางตาด จังหวัดกาฬสินธุ์

1.2 พื้นที่

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว มีพื้นที่โดยประมาณ 37 ตารางกิโลเมตร

1.3 สภาพภูมิประเทศ

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว มีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว มี 3 ฤดูกาล คือ

1.3.1 ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม ถึงเดือน พฤษภาคม อากาศร้อนจัดมาก

1.3.2 ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคม มีฝนตกชุกเป็นบางช่วงและไม่ตรงตามฤดูกาล เกษตรมักไม่ได้ทำการเกษตรตรงตามฤดูกาล

1.3.3 ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวมาก แห้งแล้ง

1.4 จำนวนหมู่บ้าน 13 หมู่บ้าน ดังนี้

1.4.1 รายชื่อหมู่บ้านและผู้นำหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว มี 13 หมู่บ้าน มีนายดุสิต ภูไกรลาศ เป็นกำนันประจำตำบล ดังต่อไปนี้

หมู่ที่ 1	บ้านเสียว	ผู้ใหญ่บ้าน	นายสมศักดิ์ ภูคาม
หมู่ที่ 2	บ้านเสียว	กำนัน	นายดุสิต ภูไกรลาศ
หมู่ที่ 3	บ้านลาดสระบัว	ผู้ใหญ่บ้าน	นายวิสันต์ ภูเครือ
หมู่ที่ 4	บ้านกุดสังข์	ผู้ใหญ่บ้าน	นายสุรี จำปรัตน์
หมู่ที่ 5	บ้านเสียว	ผู้ใหญ่บ้าน	นายทองพูน ภูกิ่งแก้ว
หมู่ที่ 6	บ้านเสียว	ผู้ใหญ่บ้าน	นายสมหมาย แสนกัญญา
หมู่ที่ 7	บ้านหนองโจด	ผู้ใหญ่บ้าน	นายสามารถ ภูถาวร
หมู่ที่ 8	บ้านหนองลุมพุก	ผู้ใหญ่บ้าน	นายประทวน เหมนวล
หมู่ที่ 9	บ้านหนองกุง	ผู้ใหญ่บ้าน	นายเวิน ภูดอนม่วง
หมู่ที่ 10	บ้านหนองเต้	ผู้ใหญ่บ้าน	นายบุญหลาย เพิ่มพูน
หมู่ที่ 11	บ้านโลกคันจ้อง	ผู้ใหญ่บ้าน	นายทองรอด ดิษฐ์เจริญ
หมู่ที่ 12	บ้านหนองกุง	ผู้ใหญ่บ้าน	นายทวี ภูบุญลาภ
หมู่ที่ 13	บ้านหนองกุง	ผู้ใหญ่บ้าน	นายเสถียร ภูคักงวล

1.5 จำนวนประชากร

ตารางที่ 4 จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยจั่ว

หมู่ ที่	บ้าน	เพศชาย	เพศ หญิง	รวม	ขนาด	จำนวนผู้มีสิทธิ เลือกตั้ง
1	เสี้ยว	492	534	1,026	L	752
2	เสี้ยว	315	362	677	M	515
3	ลาดสระบัว	464	496	960	M	653
4	กุดสังข์	252	283	535	M	391
5	เสี้ยว	289	310	589	M	429
6	เสี้ยว	425	442	867	M	594
7	หนองโจด	358	366	724	M	557
8	หนองลุมพุก	178	180	358	S	269
9	หนองกุง	276	271	547	M	401
10	หนองเต้	217	233	450	S	297
11	โคกคันชิ่ง	136	116	252	S	181
12	หนองกุง	130	140	270	S	214
13	หนองกุง	322	337	659	M	439
รวม		3,854	4,070	7,924	-	5,692

1.5.1 องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยจั่ว มีจำนวนประชากร 1,850

ครัวเรือน

1.5.2 จำนวนประชากรทั้งหมด 7,924 คน แยกเป็นชาย 3,854 คน

หญิง 4,070 คน

1.5.3 มีความหนาแน่นเฉลี่ย จำนวน 214.16 คน/ตารางกิโลเมตร

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพ

2.1.1 อาชีพหลัก ได้แก่ การทำนา จำนวน 1,632 ครัวเรือน

2.1.2 อาชีพรอง ได้แก่

1) เย็บผ้า จำนวน 155 ครัวเรือน

2) ทำสวน ส่วนใหญ่ ได้แก่ พืชผัก จำนวน 30 ครัวเรือน

2.1.3 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค กระบือ จำนวน 102 ครัวเรือน

สุกร จำนวน 50 ครัวเรือน

เป็ด - ไก่ จำนวน 125 ครัวเรือน

2.1.4 อาชีพค้าขาย จำนวน 72 ครัวเรือน

ส่วนมากมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 20,000 บาท/ปี

2.2 หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหัวงัว

2.2.1 ธนาคาร - แห่ง

2.2.2 โรงแรม - แห่ง

2.2.3 ปั้มน้ำมันขนาดใหญ่ 1 แห่ง

2.2.4 ปั้มน้ำมันขนาดเล็ก 1 แห่ง

2.2.5 โรงงานอุตสาหกรรม 1 แห่ง

2.2.6 โรงสี 8 แห่ง

2.2.7 อุตสาหกรรมในครัวเรือน 130 แห่ง

3. สภาพทางสังคม

3.1 สภาพทางการศึกษา

3.1.1 โรงเรียนประถมศึกษา 5 แห่ง ซึ่งเป็นของรัฐบาล

1) โรงเรียนบ้านเสียวพิทยาสรรพ์ ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 6

2) โรงเรียนหนองไม้พวงพิทยาคม ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 12

3) โรงเรียนบ้านลาดสระบัว ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 3

4) โรงเรียนวัดบ้านกุคสังข์ ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 4

5) โรงเรียนโคกคันจ้องหนองเต่าสามัคคี ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 11

3.1.2 โรงเรียนมัธยมศึกษา

โรงเรียนวังมนวิทยาการ มีนักเรียน 262 คน อยู่ในเขตหมู่ที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต กระทรวงศึกษาธิการ

3.1.3 โรงเรียนอาชีวศึกษา - แห่ง

3.1.4 โรงเรียน/สถาบันชั้นสูง - แห่ง

3.1.5 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน - แห่ง

3.1.6 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำหมู่บ้าน 4 แห่ง (อบต./พช.ถ่ายโอน)

3.2 สถาบันและองค์การทางศาสนา

3.2.1 วัด/สำนักสงฆ์ จำนวน 9 แห่ง

3.2.2 มัสยิด จำนวน - แห่ง

3.2.3 ศาลเจ้า จำนวน - แห่ง

3.3 การสาธารณสุข

3.3.1 โรงพยาบาลของรัฐ - แห่ง

3.3.2 สถานีอนามัย ประจำหมู่บ้าน/ตำบล 1 แห่ง

ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 6 บ้านเสียว นอกจากนี้ยังมีหน่วย อสม. แต่ละหมู่บ้านเพื่อ
บริการขั้นมูลฐานของการรักษาพยาบาล

3.3.3.สถานประกอบการพยาบาลของเอกชน - แห่ง อยู่ในเขตเทศบาล
ตำบล

3.3.4 อัตราการมีและ การใช้ดื่มราดน้ำ ร้อยละ 100

3.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3.4.1 สถานีตำรวจ - แห่ง

3.4.2 สถานีดับเพลิง - แห่ง

3.4.3 หน่วยป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 1 แห่ง (ศูนย์ อปพร. อบต.ห้วยจั่ว)

4. การบริการขั้นพื้นฐาน

4.1 สถานที่ราชการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยจั่ว

4.1.1 ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยจั่ว ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 6

4.1.2 สถานีอนามัยประจำตำบลห้วยจั่ว ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 6

4.2 การคมนาคม มีเส้นทางติดต่อกับอำเภออย่างตลาดจำนวน 3 เส้นทางดังนี้

4.2.1 ถนนลาดยางจากบ้านเสียว ถึงที่ว่าการอำเภออย่างตลาด ยาว 9 กม.

4.2.2 ถนนลาดยางจากบ้านเสี้ยว ผ่านตำบลอู่เม่าถึงอำเภอยางตลาด

ยาว 11 กม.

4.2.3 ถนนลาดยางจากบ้านเสี้ยว ไปตามถนนสายโพนทองถึงอำเภอ

ยางตลาด ยาว 14 กม.

4.3 การโทรคมนาคม

4.3.1 ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข 1 แห่ง

4.3.2 ตู้โทรศัพท์ 15 แห่ง

4.4 การไฟฟ้า องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยจิ้งมีกระแสไฟฟ้าครบทุกหมู่บ้าน

แต่ไม่ครบทุกครัวเรือน การให้แสงสว่างตามจุดต่าง ๆ ในเขตหมู่บ้านยังไม่มีเพียงพอกับความต้องการของประชาชน

4.5 แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ

4.5.1 ลำห้วย 2 แห่ง

4.5.2 บึง,หนอง 9 แห่ง

4.6 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

4.6.1 ฝาย 1 แห่ง

4.6.2 บ่อน้ำตื้น 62 แห่ง

4.6.3 บ่อโยธา 36 แห่ง

4.7 การประปา

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยจิ้ง ยังขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด ยังต้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นตลอดเมื่อถึงฤดูแล้ง มีบางหมู่บ้านที่มีประปาหมู่บ้าน/ประปาของส่วนภูมิภาค แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้ง ไม่มีแหล่งเก็บน้ำดิบไว้ใช้นอกฤดูฝน ซึ่งเป็นปัญหาทำให้ขาดแคลนน้ำสะอาดในการอุปโภค บริโภค องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยจิ้ง มีโครงการที่จะประสานกับหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำประปาเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ต่อไป

5. ข้อมูลอื่น ๆ

5.1 มวลชนจัดตั้ง

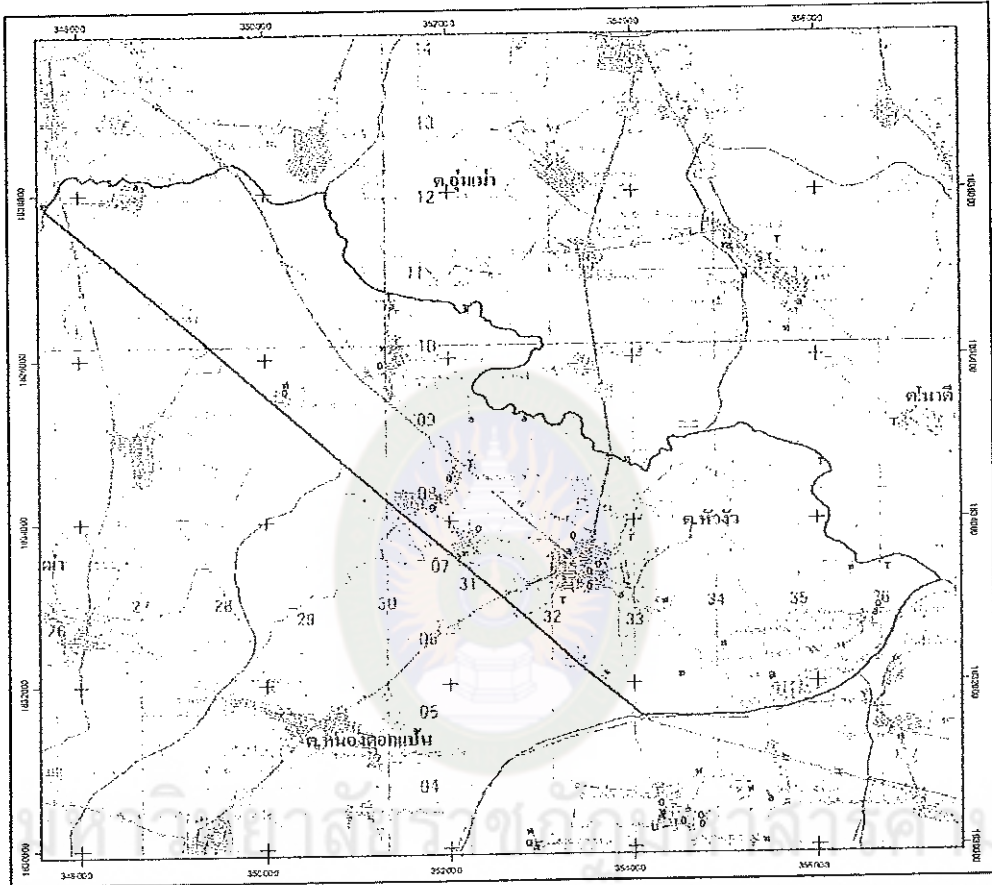
5.1.1 ลูกเสือชาวบ้าน 3 รุ่น จำนวน 700 คน

5.1.2 ไทยอาสาป้องกันชาติ 1 รุ่น จำนวน 200 คน

5.1.3 กองหนุนเพื่อความมั่นคงของชาติ 1 รุ่น จำนวน 150 คน

6. แผนที่ตำบล

ตำบลห้วยจ้ว
อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

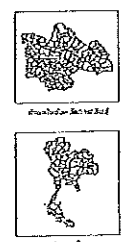
แผนที่ข้อมูลแหล่งน้ำขนาดเล็ก

□	เขตชลประทาน
□	ฝายหิน
+	ฝายดิน
⊗	คลอง
□	สระน้ำ
△	บึง
▽	หนอง
○	น้ำซับ

Symbion

△	พร
⊗	บึง
⊗	คลอง
○	น้ำซับ
△	หนอง
▽	บึง
○	น้ำซับ

จัดทำโดย สำนักงานชลประทานที่ 3 จังหวัดร้อยเอ็ด อิงแผนที่ของกรมแผนที่ทหาร ปี พ.ศ. 2522

แผนภาพที่ 2 แผนที่ตำบลห้วยจ้ว อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะท้องถิ่นนั้น ผู้ศึกษาจึงรวบรวมงานวิจัยในประเด็นของการมีส่วนร่วม ดังนี้

นริศ ขำนุรักษ์ (2538) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานพัฒนาชนบทของสภาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานพัฒนาชนบทของสภาตำบลอยู่ในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.05) สำหรับความต้องการมีส่วนร่วม ประชาชนส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.87) โดยมีความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลมากที่สุด และจากการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านภูมิหลังกับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วม พบว่า เพศ อายุ การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม การฝึกอบรมความคิดเห็นต่อการพัฒนาชนบทในรูปแบบประชาชนมีส่วนร่วม และการได้รับข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

ทรงพล คุ่มทอง (2542) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาล ตำบลศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นในภาพรวม ของการดำเนินกิจกรรมในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล การทำหน้าที่สื่อข่าวสารทางการเมืองเกี่ยวกับเทศบาล และการติดต่อกับเทศบาล อยู่ในระดับต่ำ และในกรณีการพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมแยกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกกิจกรรมประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น พบว่า เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

สามารถ ก้อนจันทร์ (2542) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลขามใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย เป็นส่วนใหญ่ ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.47) ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า อายุ อาชีพ และระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในตำบล มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น

นุกูล วัฒนากร (2542) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและการเข้าร่วมรับฟังการประชุมสภา หรือประชุม คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.06) และพบว่าสภาพปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองท้องถิ่นคือองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นเป็นรูปธรรมในการมีส่วนร่วมต่อการปกครองท้องถิ่น โดยเฉพาะการเข้ามีส่วนร่วมรับฟังการประชุมสภาหรือประชุมของคณะกรรมการบริหาร ซึ่งจะเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องให้กับประชาชนที่เข้าร่วมประชุม รวมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา

วรพจน์ ประชิตวัตติ (2542) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.19) เช่น การเข้าไปตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล การรับรู้ถึงแผนงานและการใช้จ่ายในองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อ กิจกรรมของ องค์การบริหารส่วนตำบล พบว่าในภาพรวมระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ อาชีพ ระดับรายได้ที่แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ไม่แตกต่างกัน

สมบูรณ์ กนกหงส์ (2544) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรในชุมชนโดยรวมและจำแนกตามสถานภาพเห็นว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.72) โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านลักษณะความเป็น ผู้นำ ด้านการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ด้านการมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งตนเอง ด้านโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน และด้านความสามัคคีและความร่วมมือในชุมชน และพบว่า บุคลากรในชุมชนที่มีสถานภาพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

อาภรณ์ วัชร (2546) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียนอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในตำบลวังตะเคียนมีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.29) ด้านที่มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง คือ มีส่วนร่วมในการประชุมพิจารณาโครงการ และการดำเนินงาน ด้านที่มีส่วนร่วมน้อย คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและประเมินผล ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน คือ ความสนใจในงานพัฒนาท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นระดับความถี่ในการติดต่อเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล และบริการสาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนได้รับ โดยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ชักชวน ชี้นำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้การให้บริการสาธารณะประโยชน์ที่มีคุณค่าแก่ชุมชนยังเป็นเครื่องจูงใจให้ประชาชนอยากเข้ามามีส่วนร่วมในงานพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น

ภักจิรา ปกป้อง (2546) ได้ศึกษาการประเมินผลการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมและรายด้าน 3 ด้านคือด้านการจัดทำแผน ด้านการติดตามประเมินผล และด้านการร่วมปฏิบัติ มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนที่มีความแตกต่างกันในเรื่องวุฒิการศึกษา และอาชีพ มีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

น้ำฝน สมศรีนวล (2547) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาคมตำบลในการดำเนินงานสาธารณะ ด้านโครงสร้างพื้นฐานเขตพื้นที่อำเภอนางรอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า

1. ประชาคมตำบลกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.40) โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้คือ ด้านการร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน ด้านการร่วมวางแผนหรือวางแผนนโยบายเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาของชุมชน ด้านการร่วมจัดหาบริการสาธารณะด้านการร่วมคิดสร้างรูปแบบและ

วิธีแก้ไขปัญหของชุมชน และด้านการร่วมติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงานและ บำรุงรักษาในกิจการสาธารณะ ตามลำดับ

2. สมาชิกประชาคมตำบลที่มีความแตกต่างกันในเรื่อง เพศ อายุ ระดับ การศึกษา รายได้ และอาชีพมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการดำเนินกิจการ สาธารณะ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมและเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณา ตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกัน พบว่า สมาชิกประชาคมตำบลมีส่วนร่วมกับองค์การ บริหารส่วนจังหวัดในการดำเนินกิจการสาธารณะ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมและเป็น รายด้านแตกต่างกันใน 3 ด้าน ดังนี้ คือ ด้านการร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน ด้านการร่วมคิดสร้างรูปแบบและวิธีแก้ไขปัญหของชุมชน และด้านการร่วมวางแผนหรือวาง นโยบายเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการสนับสนุนให้ประชาคมมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการ สาธารณะ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ควรเปิดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกันเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้ตรงต่อความต้องการและแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของ ประชาชนให้มากที่สุด

พวงทอง โยธาใหญ่ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัด เชียงใหม่ ส่วนใหญ่ได้มีความพยายามที่จะปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการ วางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2541 แต่มีองค์การบริหารส่วนตำบล บางส่วนยังปฏิบัติไม่ครบกระบวนการตามที่ระเบียบกำหนด โดยเฉพาะเรื่องการจัดทำ แนวทางพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาองค์การบริหาร ส่วนตำบล 5 ปี และการนำเสนอร่างแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะก่อน จะมีการประกาศใช้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังไม่มี ความเข้าใจในเรื่องของ ระเบียบเท่าที่ควร

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่นประจำปี 2545 ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาครั้งนี้พบว่ายังอยู่ในระดับน้อย ทำให้เห็นว่าประชาชนยังไม่ค่อยจะให้ความสนใจ ในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเท่าที่ควร เช่น ในเรื่องการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอ

ปัญหาความต้องการของท้องถิ่นและการเข้าร่วมตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งอาจส่งผลให้การแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนไม่

อาคม ธนุทอง (2550) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอลำโรง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมกำกับติดตามผล ตามลำดับ

อักรเดช คัมภีระมนต์ (2550) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในระบบการบริหารงานกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า

1) ประชาชนส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า ไม่เคยมีส่วนร่วม การกำหนดนโยบายต่าง ๆ การจัดสรรงบประมาณประจำปี การทำประชาพิจารณ์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และการจัดทำประชามติขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อให้ประชาชนร่วมตัดสินใจเลือกและกำหนดการจัดบริการสาธารณะ อีกทั้งการจัดทำแผนงาน โครงการต่าง ๆ ยังถูกกำหนดโดยเจ้าหน้าที่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนอยู่ มีผลให้การนำนโยบาย แผนงานไปปฏิบัติไม่สอดคล้องกับความต้องการ และไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

2) กระบวนการในการบริหารงานและการจัดกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความพร้อมในด้านเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ มีโครงสร้างที่เหมาะสม และเน้นการบริหารงานกิจการสาธารณะตามหลักการบริหารธรรมาภิบาล ตามกรอบของกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกันองค์การ

3) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานและการจัดกิจการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ไม่เอื้อต่อการจัดบริการสาธารณะ การถ่ายโอนภารกิจจากส่วนกลางไม่มีความชัดเจน ไม่มีงบประมาณและบุคลากรมาให้การดูแลรักษาเชิงทางการเมือง ผู้บริหารและบุคลากรองค์การบริหารส่วน

จังหวัดลำพูนไม่มีความเข้าใจในหลักการบริหารกิจการสาธารณะ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบลไม่มีความรู้ในการประสานแผนงานให้สอดคล้องกับการจัดกิจการสาธารณะตามประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด

4) ข้อเสนอแนะสำหรับเป็นแนวทางในการบริหารกิจการสาธารณะ
หน่วยงานส่วนกลางควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารกิจการสาธารณะแก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดการประสานงานร่วมกันในการบริหารกิจการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้

ณัฐจา ดันนารัตน์ (2552) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลโพธิ์ชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า ประชาชนโดยรวมและจำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษาเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลโพธิ์ชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนในเขตตำบลโพธิ์ชัย ที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลโพธิ์ชัย โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลโพธิ์ชัย โดยรวมและเฉพาะด้านการประมงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสรุป ประชาชนโดยรวมและจำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลโพธิ์ชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก และประชาชนที่มีคุณลักษณะทางประชากรแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลโพธิ์ชัยแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งข้อเสนอแนะที่ได้ในการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลโพธิ์ชัยและเทศบาลตำบลอื่นๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้และเพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องในการปฏิบัติของบุคลากรในเทศบาลตำบลให้สมบูรณ์

พิชญ์ณัฐา พรรณศิลป์ (2552) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนโดยรวมและจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลที่มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลโดยรวมและเป็นราย

ด้านทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาตำบล ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงาน และด้านการเสนอปัญหาในชุมชน โดยประชาชนที่มีความแตกต่างในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบล มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้านดังกล่าวไม่แตกต่างกัน ซึ่งข้อเสนอแนะที่ได้นี้สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการเป็นแนวทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดบริการสาธารณะท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าร่วมในการจัดบริการสาธารณะท้องถิ่น จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย 4) ด้านการวางแผนส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว 5) ด้านการบริหาร การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยที่การมีส่วนร่วมอาจจะเข้าร่วมในด้านใดด้านหนึ่ง หรือทุกด้านก็ได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้มีตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมคิดตามประเมินผล และมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

ส่วนการศึกษามีส่วนร่วมของประชาชน โดยแบ่งตามขนาดหมู่บ้านที่แตกต่างกัน พบว่า ยังไม่มีผู้ศึกษาตัวแปรนี้ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นตัวแปรที่น่าสนใจ เนื่องจากโครงการต่างๆของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับประชาชนส่วนใหญ่จะใช้เกณฑ์ขนาดหมู่บ้านเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาว่าขนาดของหมู่บ้านที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างไร ซึ่งสารสนเทศที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล หัวใจต่อไป

กรอบแนวคิดการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะท้องถิ่น ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ของ โคเฮนและอันฮอฟ (Cohen and Unhoff. 1977: 111-112) เป็นเกณฑ์ในการศึกษา เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ส่วนรายการที่นำมาใช้ประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการ สาธารณะท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยจั่ว อำเภอยางตลาด จังหวัด กาฬสินธุ์ ผู้ศึกษาประยุกต์จากคู่มือการจัดเก็บและแบบรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินการจัด มาตรฐานบริการสาธารณะ โดยตนเองของเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2553 โดยประกอบด้วยรายการประเมินจำนวน 6 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้าน โครงสร้างพื้นฐาน
- 2) ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต
- 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน/ สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย
- 4) ด้านการวางแผนส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว
- 5) ด้านการบริหาร การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ
- 6) ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการ การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2553 : 86-87)

ส่วนการแบ่งขนาดหมู่บ้านนั้น ผู้ศึกษาเลือกใช้เกณฑ์การแบ่งขนาดหมู่บ้านเป็น 3 ขนาด สำหรับการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ หมู่บ้านขนาดเล็ก (S) คือหมู่บ้านที่มีจำนวนประชากร น้อยกว่า 500 คน หมู่บ้านขนาดกลาง (M) คือหมู่บ้านที่มีจำนวนประชากรระหว่าง 500 คน – 1,000 คน และหมู่บ้านขนาดใหญ่ (L) คือหมู่บ้านที่มีจำนวนประชากรมากกว่า 1,000 คน โดยหากแบ่งตามเกณฑ์ดังกล่าวจะได้หมู่บ้าน ขนาด S จำนวน 3 หมู่บ้าน หมู่บ้าน ขนาด M จำนวน 3 หมู่บ้าน และหมู่บ้าน ขนาด L จำนวน 2 หมู่บ้าน ดังแผนภาพที่ 3

ตัวแปรตาม

ตัวแปรต้น

ขนาดของหมู่บ้าน ได้แก่

1. หมู่บ้านขนาดเล็ก
2. หมู่บ้านขนาดกลาง
3. หมู่บ้านขนาดใหญ่

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการ
จัดบริการสาธารณะท้องถิ่นขององค์การ
บริหารส่วนตำบลห้วยวัง อำเภอยางตลาด
จังหวัดกาฬสินธุ์ 6 ด้าน ได้แก่

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
2. ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต
3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และ
การรักษาความสงบเรียบร้อย
4. ด้านการวางแผนส่งเสริมการลงทุน
พาณิชย์กรรม และการท่องเที่ยว
5. ด้านการบริหาร การอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี
และภูมิปัญญาท้องถิ่น